

28 728

Conferentie van voorzitters van de commissies voor Defensie van de lidstaten van de Europese Unie en het Europees Parlement te Athene

Nr. 1

VERSLAG

Vastgesteld 9 december 2002

Conferentie van voorzitters van de commissies voor Defensie van de lidstaten van de Europese Unie en het Europees Parlement te Athene, 11 tot en met 12 november 2002.

Van 11 tot en met 12 november 2002 heeft in Athene de halfjaarlijkse conferentie van voorzitters van de commissies voor Defensie van de parlementen van de lidstaten van de Europese Unie en het Europees Parlement (EP) plaatsgevonden. Griekenland zal vanaf januari 2003 het voorzitterschap van de Europese Unie een half jaar op zich nemen. Ingevolge het besluit van Edingburgh (1992) heeft Denemarken afgezien van het recht op het uitoefenen van het voorzitterschap wanneer een kwestie op defensiegebied aan de orde is. Griekenland heeft de organisatie van deze conferentie voor Denemarken dan ook waargenomen. Eerder zijn conferenties voor de voorzitters van de defensiecommissies georganiseerd tijdens het Spaanse, Belgische, Zweedse en Franse voorzitterschap. De conferenties zijn bedoeld om met elkaar te debatteren zonder daaraan bindende overeenkomsten te koppelen. Tijdens de conferentie in Athene is gesproken over de doelstellingen en prioriteiten van het Griekse voorzitterschap inzake het Europese Veiligheids- en Defensiebeleid (EVDB). Daarnaast is de mediterrane dimensie van het EVDB aan de orde geweest.

Aan de conferentie hebben commissievoorzitters van de lidstaten van de Europese Unie (EU) en het Europees Parlement en leden van de WEU-Assemblée deelgenomen. Namens de Tweede Kamer heeft mevrouw Jorritsma-Lebbink, voorzitter van de vaste commissie voor Defensie, aan de conferentie deelgenomen. De Eerste Kamer is vertegenwoordigd door de heer De Vries, ondervoorzitter van de vaste commissie voor Defensie. De waarnemend griffier van de vaste commissie voor Defensie van de Tweede Kamer, mevrouw Kok, heeft de delegatie begeleid. De conferentie werd voorgezeten door de voorzitter van de commissie voor Defensie en Buitenlandse Zaken van het Griekse parlement, de heer Papoulias.

De leden van de delegatie willen de Nederlandse ambassadeur te Athene, de heer Brouwer, danken voor de hartelijke ontvangst op zijn ambassade en voor de medewerking van zijn medewerkers tijdens het bezoek aan

Maandag 11 november

Ontvangst en inleiding van de conferentie

De voorzitter van de commissie voor Defensie en Buitenlandse Zaken van het Griekse parlement, de heer Papoulias, opent de vergadering. De voorzitter van het parlement, de heer Kaklamanis, heet de aanwezigen welkom en houdt een korte inleiding. Het Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid (GBVB) is drie jaar geleden met het EVDB aangevuld is. De Unie ziet zich gesteld voor een aantal belangrijke kwesties. Is de Unie klaar voor eigen *peace-keeping* missies en in welke vorm wil de EU samenwerking met derde landen en met de NAVO onderhouden? De heer Kaklamanis benadrukt dat het moment aangebroken is om inzake het EVDB meer concrete stappen te ondernemen.

Aangezien het onmogelijk is om alle genoemde kwesties tijdens de conferentie aan de orde te stellen concentreert de discussie zich op twee thema's. Ten eerste de huidige Europese samenwerking op defensiegebied en de mogelijkheden voor de toekomst. De Unie moet een strategie inzake de defensie-uitgaven van de verschillende lidstaten opzetten. Het is van belang dat de Unie zich op defensiegebied gaat specialiseren en dit tot gemeenschappelijk beleid maakt. Het tweede thema van de conferentie is de mediterrane dimensie van het EVDB. Dit hangt nauw samen met de relatie en samenwerking met derde landen die zich in crisisgebieden bevinden. Te denken valt aan de Balkanlanden en landen in het Midden-Oosten.

Nationale parlementen hebben bij het uitbouwen van het EU-defensiebeleid een grote rol te vervullen. Zij staan dicht bij de Europese bevolking en zijn zodoende goed in staat om het belang van een EU-defensiebeleid uitdragen. Dreigingen in de Balkan of het Midden-Oosten kunnen immers ook overslaan naar Europa? Nationale parlementen kunnen controleren of de eigen regering geen maatregelen neemt die niet stroken met de Europese gedachte. Tot slot zijn zij in staat het defensiebeleid verder te ontwikkelen door het in een groter sociaal-economisch kader te plaatsen.

Het werkprogramma van het Griekse voorzitterschap inzake de militaire aspecten van het EVDB

De Griekse minister van Defensie, de heer Papantoniou, zet de prioriteiten van het Griekse voorzitterschap inzake de militaire aspecten van het EVDB uiteen. Het is aan Griekenland om de initiatieven die de afgelopen drie jaar op EVDB-gebied genomen zijn, in te vullen. Het Griekse voorzitterschap wil in 2003 de operationaliteit mogelijk maken van een Europese *Rapid Reaction Force* van 60 000 man, die binnen 60 dagen ingezet kan worden en voor minstens één jaar kan standhouden (Helsinki-akkoorden, 1999). Deze *task force* kan ingezet worden ten behoeve van humanitaire en *peace-keeping* missies (Petersbergtaken, 1999).

Om in 2003 daadwerkelijk tot een concrete uitwerking van het EVDB te komen, heeft het Griekse voorzitterschap onlangs (oktober 2002) een informele bijeenkomst voor de ministers van Defensie van de EU georganiseerd. De conferentie had tot doel huidige problemen en tekortkomingen, waaronder het ontbreken van een strak tijdschema en het ontbreken van een gezamenlijke visie ten aanzien van de relatie met de NAVO, te boven te komen. Griekenland stelt zichzelf ten doel om alle hangende geschilpunten tussen de EU en de NAVO te boven te komen. De minister geeft aan de onderlinge competentiestrijd en het wantrouwen weg te willen nemen. De EU en NAVO dienen, op basis van gelijkheid, nauw met elkaar samen te werken.

De minister benadrukt, net als zijn voorganger de heer Kaklamanis, het belang van het aanhalen van de betrekkingen met derde landen. We moeten openstaan voor samenwerking met deze landen. Het EVDB kan op deze wijze een belangrijke rol spelen bij de integratie van Europa. De minister geeft aan dat de kern van het EVDB immers ligt in het ondersteunen van het buitenlands beleid en de internationale positie van de Unie. Uiteraard moet de onafhankelijkheid van de EU op het internationale toneel hierbij altijd gewaarborgd blijven. Tot slot benadrukt ook de minister het belang van nationale parlementen. Het Griekse voorzitterschap wil in goede samenwerking met de parlementen opereren, gezien de mogelijkheden van de laatsten om in contact te komen met de burgers van Europa.

Discussie naar aanleiding van de inleiding van de voorzitter van het parlement en de minister van Defensie

De minister is zich ervan bewust dat er behalve overeenkomsten ook grote verschillen bestaan tussen mediterrane landen. Landen in de Maghreb, het Midden-Oosten en de Balkan zijn niet onder één noemer te vangen. Hij noemt terrorisme de grootste dreiging voor de Unie en naast samenwerking tussen de EU enerzijds en mediterrane landen anderzijds, is het dan ook noodzakelijk dat alle EU-lidstaten lid worden van de NAVO. Griekenland probeert dit te bevorderen. Wanneer nieuwe landen tot de NAVO toetreden moet echter goed gekeken worden naar het moment waarop zij toetreden. Kandidaat-leden moeten over een Europese identiteit beschikken (zowel wat betreft geografische ligging als denkniveau) voordat zij tot de NAVO kunnen toetreden. Eén van de aanwezigen vraagt de minister duidelijker zijn visie ten aanzien van een mediterrane dimensie van het EVDB uiteen te zetten. Het mediterrane gebied kent vele risico's, waaronder drugs- en wapenexporten. Welke risico's kan dit voor de Unie opleveren? De minister antwoordt kort aangezien dit onderwerp grotendeels buiten de conferentie valt. Er zijn inderdaad risico's. In de Balkan bevinden zich veel wapendepots, die bij toenemende spanning een gevaar kunnen opleveren voor omliggende landen (waaronder Griekenland). Monitoring is noodzakelijk. De EU moet de Balkan in de gaten houden maar moet er tegelijkertijd voor waken dat de Balkan afhankelijk van de Unie wordt. De Balkanlanden moeten zelfstandig worden.

Mevrouw Jorritsma-Lebbink legt de vraag neer of de enige parameter om defensie-inspanningen te meten tussen de lidstaten, het percentage van het BNP is dat aangewend wordt voor defensiedoeleinden. Bijna alle landen zien zich immers momenteel genoodzaakt om door het economische tij op verschillende fronten te bezuinigen. Moeten we niet naar andere parameters zoeken, bijvoorbeeld de *output* van de investeringen die we ten behoeve van het defensiebeleid doen? De defensie-uitgaven van Nederland bedragen 1,6% van het BNP maar we weten daar heel veel mee te bereiken. We zijn aanwezig in de Balkan en Afghanistan en proberen daarin onze verantwoordelijkheid te nemen. Is het niet beter om binnen het EVDB te kijken welke operationele mogelijkheden er zijn met het beschikbare budget dan te kijken naar de hoogte van de inleg van de lidstaten? Zij werpt daarnaast de vraag op of we binnen de EU niet naar taakspecialisatie toe moeten? Op deze wijze kunnen we binnen de EU meer doen met het (beperkte) budget dat er is.

De minister van Defensie merkt op dat de EU-lidstaten samen meer (militaire) vliegtuigen hebben dan de Verenigde Staten (VS) maar dat de VS desondanks technisch sterker staat dan de EU. Het is van belang dat we binnen de Unie de discussie voeren op welke wijze we met minder geld meer effectiviteit en technologie binnen kunnen halen. We kunnen inderdaad daarnaast goedkoper produceren wanneer we binnen de Unie

meer specialiseren. Taakspecialisatie kan leiden tot meer effectiviteit en competitie binnen de Europese defensie-industrie. Het Griekse voorzitterschap wil bezien of er nieuwe economische en financiële methodes zijn, waaronder *leasen* en gezamenlijke ontwikkeling en aanschaf van materieel, om de Europese defensie-industrie effectiever te laten concurreren. Niet iedereen blijkt overtuigd te zijn van de woorden van de minister. Eén van de aanwezigen merkt op dat er met het Europees defensiebeleid alleen vooruitgang geboekt kan worden wanneer de defensie-uitgaven omhoog gaan. De verhoging van de uitgaven dienen door alle lidstaten opgebracht te worden en dienen evenredig verdeeld te worden.

De Britse afgevaardigde wil graag vernemen hoe het Griekse voorzitterschap aankijkt tegen de actuele, internationale terroristische dreigingen. Het feit dat dit onderwerp niet op de agenda staat, mag niet betekenen dat er tijdens de conferentie niet over gesproken wordt. Moeten niet alle landen meer geld uittrekken voor de strijd tegen het internationaal terrorisme en moet er niet een macht opgezet worden die over de grenzen van de Unie heen kan en mag optreden? Hoe kunnen de lidstaten de handen ineenslaan om terrorisme tegen te gaan?

De minister van Defensie benadrukt dat internationaal terrorisme niet alleen internationaal maar ook nationaal sterk doorwerkt. Het is zijns inziens dan ook noodzakelijk dat de lidstaten het binnenlands veiligheidsbeleid op elkaar afstemmen.

De heer De Vries vraagt of we van het Griekse voorzitterschap vooruitgang mogen verwachten inzake de huidige problemen die zich voordoen bij het gebruik van NAVO-faciliteiten door troepenmachten die in opdracht van de EU opereren?

Dit vraagstuk, zo meent de minister, zal terugkomen op de NAVO-top die 21 en 22 november 2002 in Praag plaatsvindt. Het probleem dat de heer De Vries aandraagt moet zeker voor het eind van dit jaar nog opgelost zijn. Alle hedendaagse knelpunten tussen de Unie en de NAVO moeten uit de weg geholpen worden. De EU en NAVO moeten blijvende afspraken maken over de onderlinge samenwerking.

Dinsdag 12 november

Inleiding door de heer Chrysochoou, adviseur van de minister van Defensie

De heer Chrysochoou houdt een inleiding over de relatie tussen het EVDB en het Euro-Mediterraan Partnerschap (EMP). Het mediterrane gebied is net zo divers als Europa zelf. Net als Europa zijn andere mediterrane gebieden in beweging en vinden er (politieke) veranderingen plaats. Het is belangrijk dat de Unie de dialoog met mediterrane gebieden verder uitwerkt. Niet omdat deze gebieden een bedreiging vormen voor Europa en niet om de invloed van de Unie te vergroten maar om gezamenlijk beleid te kunnen voeren tegen mogelijk nieuwe veiligheidsvraagstukken in de regio. Wederzijdse erkenning en vertrouwen zijn voor deze verdere samenwerking van het grootste belang. Onderling wantrouwen staat gedegen en effectieve samenwerking immers in de weg. Samenwerking kan in het teken staan van informatie-uitwisseling, uitwisseling van militairen, reddingsoperaties, et cetera.

Er wordt gesproken over de richting die het Griekse voorzitterschap aan de mediterrane dimensie van het EVDB lijkt te willen geven. Richt Athene zich niet te veel op landen in het Midden-Oosten, terwijl er juist in dit grote gebied nog zoveel meer gebeurt? De heer Chrysochoou benadrukt dat Griekenland juist naar het hele Middellandse Zeegebied wil kijken. We

weten natuurlijk langer dan vandaag dat mediterrane niet EU-landen geen bedreiging voor de Unie zijn. We zijn echter met deze landen nooit een discussie aangegaan over hoe we samen de veiligheid van het hele gebied kunnen garanderen. Volgens de heer Chryssochoou is het moment voor deze discussie nu aangebroken. De EU moet deze (politieke) rol op zich nemen.

Niet iedereen is enthousiast over de agendapunten – en de uitwerking daarvan – van het Griekse voorzitterschap, zo blijkt uit opmerkingen van aanwezigen. De gehouden lezingen kenmerkten zich veelal door terugblikken op eerdere voorzitterschappen en op algemene opmerkingen, zoals het Griekse voornemen om aan de Helsinki-akkoorden en Petersbergtaken te voldoen. Immers, bij het totstandkomen van beide akkoorden in 1999, werd reeds bepaald dat de invulling in 2003 voltooid moest zijn. Iemand zou graag zien dat de parlementaire controle op het werk dat de defensie-ministers binnen de Unie totstandbrengen, op de Griekse agenda komt te staan. De nationale regeringen lopen anders de parlementen voorbij, waardoor de rol van de laatste verder gereduceerd wordt. Een ander uit zijn zorgen over de rol van het EP. Om te voorkomen dat het EP de nationale parlementen omver loopt, is het, zo redeneert hij, noodzakelijk dat voorzitters van commissies voor Defensie, gezamenlijk met voorzitters van commissies voor Buitenlandse Zaken, in conferenties als deze bijeenkomen en één stem laten horen. De heer Chryssochoou zegt dat het moeilijk is om aan te geven of parlementaire conferenties als deze bij kunnen dragen aan het totstandkomen van (geformuleerd) defensiebeleid. Mevrouw Jorritsma-Lebbink geeft in reactie hierop aan dat voorzitters van (defensie)commissies niet per definitie degene dienen te zijn om aan conferenties als deze deel te nemen. In Nederland speelt de voorzitter van een commissie een coördinerende en geen politieke rol. Dit aspect dient bij de discussie over het nut en de uitkomsten van deze conferenties dan ook meegenomen te worden.

Kort programma

Zondag 10 november

- Inschrijving voor de conferentie.
- Diner bij de Nederlandse ambassadeur te Athene, de heer Brouwer.

Maandag 11 november

- Opening van de conferentie door de heer Papoulias, voorzitter van de commissie voor Defensie en Buitenlandse Zaken van het Griekse parlement.
- Welkomstwoord door de heer Kaklamanis, voorzitter van het Griekse parlement.
- Inleiding door de heer Papantoniou, minister van Defensie.
- Debat.
- Bezoek aan de Akropolis, aansluitend lunch, aangeboden door de voorzitter van de commissie voor Defensie en Buitenlandse Zaken.
- Bezoek aan het oorlogsmuseum.
- Diner aangeboden door de minister van Defensie.

Dinsdag 12 november

- Inleiding door de heer Chryssochoou, adviseur van de minister van Defensie, aansluitend debat.
- Bezoek aan het nationaal historisch museum.

De ondervoorzitter van de vaste commissie voor Defensie van de Eerste Kamer,
De Vries

De voorzitter van de vaste commissie voor Defensie van de Tweede
Kamer,
Jorritsma-Lebbink

De waarnemend griffier van de vaste commissie voor Defensie van de
Tweede Kamer,
Kok